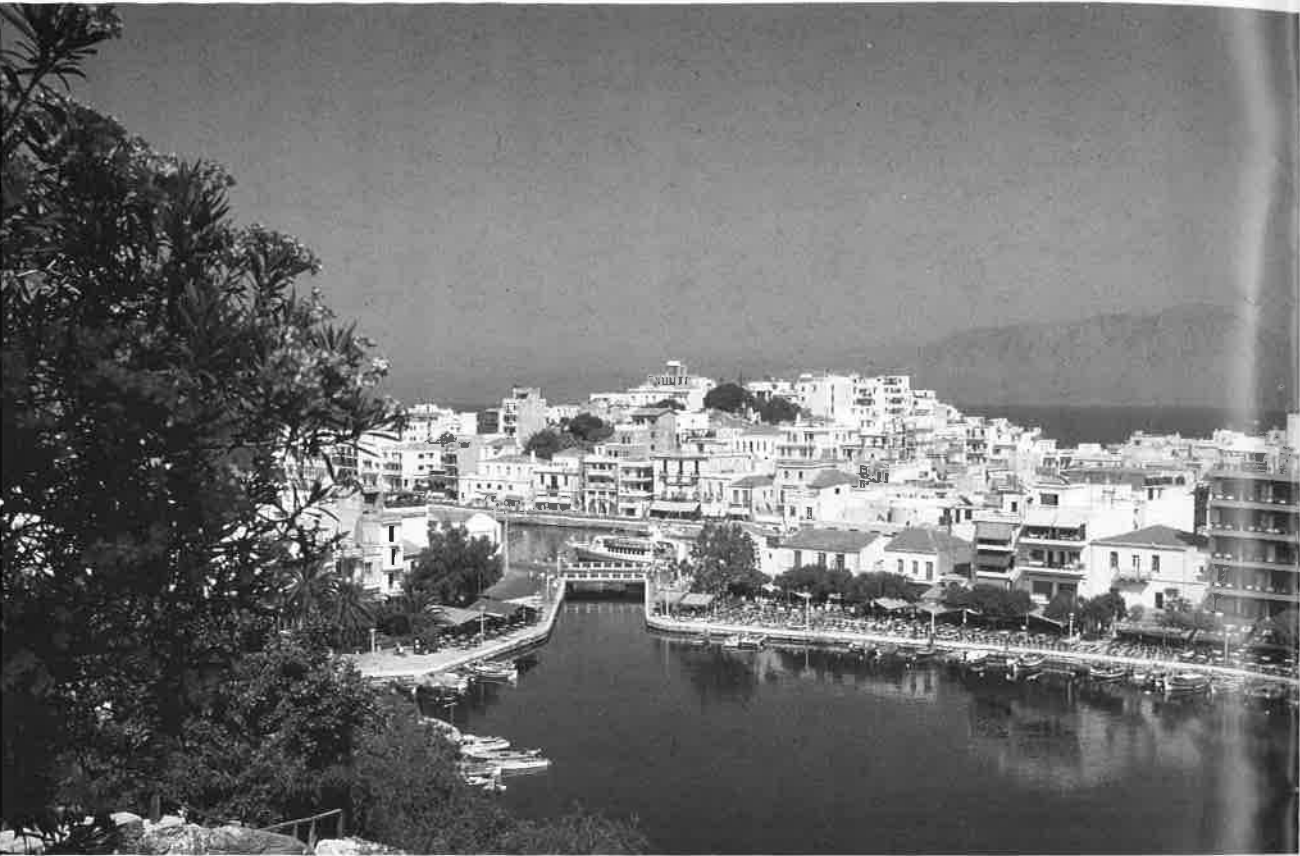

SUOMEN ATEENAN-INSTITUUTIN YSTÄVIEN YHDISTYS RY:n
JÄSENLEHTI

HELIKON

AURINKOMATKALLA NAUTIT VANHOISTA KULTTUUREISTA JA PALJOSTA MUUSTA.

Hyvät matkanjärjestelyt ovat tärkein osa onnistunutta lomaa. Tule Aurinkomatkalle. Asut korkealuokkaisessa hotellissa, saat monipuolisia opaspalveluja paikan päällä, teet upeita retkiä historiallisesti mielenkiintoisiin kohteisiin ja lennät mukavasti Finnairin koneilla.

Lähde korkealuokkaiselle kulttuurimatkalle: **SISILIAAN!**

Idyllisen kaunis Taormina tai rantalomakohde Naxos tutustuttavat Sinut erilaiseen, omaperäiseen Sisiliaan ja sen historiaan.

TURKKIIN!

Edulliseen, mielenkiintoiseen lomamaahan tutustut aidossa, aurinkoisessa Alanyassa, kauniissa Marmariksessa tai Istanbulissa, joka on portti eksoottiseen Vähä-Aasiaan ja idän kulttuureihin. **KREIKKAAN!**

Aurinkomatkat vie Sinut upeisiin kohteisiin kulttuurin ystävien Kreikkaan. Lomavaihtoehtojamme ovat Agios Nikolaos, Ierapetra, Rodos, Faliraki, Samos, Pythagorian, Loutraki tai Ateena.

Varaa Aurinkomatkasi matkatoukimistosta tai Aurinkomatkoista!

Luotettavinta lomaseuraa maailmalla

HELSINKI
Aleksi 38
90-1233 233

TURKU
Aurakatu 8, KOP-kolmio
921-336 161

TAMPERE
Teatteritalo, Hämeenkatu
931-372 20

LAHTI
Hämeenkatu 13
918-404 56

OULU
Pakkahuoneenkatu 10
981-224 022

HELIKON

Suomen Ateenan-instituutin ystävien jäsenlehti

1989 N:o 2

Sisältö:

Anna-Liisa Sysiharju: Nuoren ihmisen tie antiikin lähteille - sekä kysymys <u>HELIKON</u> -lehden lukijoille	1
Erkki Kivalo: Galenoksen käsityksiä hermoston rakenteesta, sen toiminnasta sekä hermoston sairauksista	5
Teivas Oksala: "Nähdä Napoli ja kuolla..."	10
Olavi Koivukoski: Puuhevosien laukkaa - ja ajatusten lentoa Troijan raunioilla	13
Marie-Louise Rasmussen: Magna Graecia - resan hösten 1989	16

Kirjallisuutta:

Henrik Zilliacus, Arvet från Bysans (ChE)	18
Ancient and popular healing	20

Yhdistyksen matkat 1990	23
-------------------------	----

Suomen Ateenan-instituutin ystävien yhdistys ry

Johtokunta:

Juva, Mikko, fil.tri
Ericsson, Chr., prof.
Graae, Kristiina, fil.maist.
Hohti, Paavo, fil.tri
Hulden, Bjarne, DI
Kivalo, Erkki, prof.
Koivukoski, Olavi, leht.
Koski, Tuula, lääkäri
Laitila, Teuvo, assist.
Neva, Heikki, varatuom.
Schildt, Göran, fil. tri
Sysiharju, Anna-Liisa, prof.

Jäsenmaksut:

Vuosijäsen	50,-
Opiskelijajäsen	25,-
Ainaisjäsen	500,-

Toimihenkilöt:

Juva, Mikko, puh. joht.
Ericsson, Christoffer, vpj.
Neva, Heikki, varainhoit.
Laitila, Teuvo, siht.
Norrback, Märtha, kansl.

Jäsenlehden toimitus:

Ericsson, Christoffer, päätoim.
Graae, Kristiina, toim.
Laitila, Teuvo, toim.
Norrback, Märtha, toim. siht.

Osoite:

PL 191, 00171 Helsinki
puh. (90) 191 2754 (Laitila, klo 10-12)

Pankkitili: SYP/shekkitili 200138-45048

Nuoren ihmisen tie antiikin lähteille - sekä kysymys HELIKON-lehden lukijoille

Lukumääräisesti useimmat tämän lehden lukijoista eli Suomen Ateenan-instituutin ystäväistä lienevät todellisia 'amatöörejä' eli antiikin maailman rakastajia omaamatta alan varsinaista koulutusta tai ammatillisuutta (latinan 'amator' merkitsee 'rakastajaa'). Kiinnostus ja kiintymys on saattanut syntyä hyvinkin eri tavoin ja erilaisissa vaiheissa, ei vähiten nuoruusvuosina. Vaikkakin ne, jotka viettivät koulu-aikansa entisissä klassillisissa lyseoissa, saattavat helposti nähdä vain tämän itse kulkemansa väylän, on kai juuri 'amatöörien' uskottava antiikin perinnössä olevan niin paljon omaa voimaa että se saattaa ilman kouluopetuksen pakollisuuttakin avautua nuorelle hänet kohdatessaan. Esimerkkinä kerron eräistä omista melko epätavallista tietä syntyneistä, mutta pitkäaikaisiksi eväiksi muodostuneista lukukokemuksistani.

Lapsuuteni ja nuoruuteni kodiksi muodostui - eräiden traagisten tapahtumien seurauksena - isäni

vanhempien koti. Se oli hyvä koti, mutta lapsuuteni oli sängen yksinäinen sillä kodin muut, minua kovin paljon vanhemmat jäsenet olivat yhteiskunnallisen toiminnan kutsumukseen tuntevia, voimakkaasti ulospäin suuntautuneita henkilöitä. Korvaukseksi olin varhain löytänyt lukemisen ilon ja ikäkauteni kirjojen ohella tein omin päin melko kaikkiruokaisia löytöretkiä kodin kirjahyllyihin.

Tuskin olin paljoa yli kymmenen vuoden kun käteeni näin sattui kiehtova kirja. Merkillisellä vanhalla runomitalla se kertoi mitä uskomattomimpia seikkailuja, joita merellä yksin purjehtiva sankari joutui ennen kotinsa saavuttamista kokemaan. Kirjan nimi 'Odysseia' ei tainnut vielä silloin minulle kovin paljoa sanoa, sen sijaan puhuttelivat alkulehdellä oleva vanhanaikaisen sirolla käsialalla 1924 päivätty omistus: "Rakkaalle ystävälleni Hannes Gebhardille - Selittäjä" sekä kirjan nimilehdeltä löytyvä tuttu nimi: "Tarkastanut

ja tekstin selitykset kirjoittanut prof. O. E. Tudeer". Siis hankotuo 'Tudeerin Setä', joka vielä melko äskettäin oli niin viehättävän lempeänä ja arvokkaana 'Ellen-Tädin' kanssa istunut salinsohvassa niin että lapsikin vaitosi heidän olevan kodin arvostuimpia ja läheisimpiä ystäviä? Hyllystä sattumalta löytynyt jännittävä kirja sai tästä aivan uuden pysyvän hohdon. (Helsingin yliopiston henkilökohtainen kreikan kielen ja kirjallisuuden professori Oskar Emil Tudeer olikin isoisääni Hannes Gebhardia 14 vuotta vanhempi, syntynyt jo 1850. Hän ja Ruotsista kotoisin oleva Ellen-puolisonsa olivat saman suomalaisuusaatteen ja 'Valvoja'-lehden toimittamisen yhdistäminä olleet Hannes ja Hedvig Gebhardin lämpimiä ystäviä aina näiden kihlausajasta 1880 ja 90-luvun taitteesta alkaen. Oskar ja Ellen Tudeer kuitenkin molemmat nukkuivat pois elävien joukosta jo vuonna 1930 - siis sangen pian näiden omien muistikuvieni syntymisen aikoihin.)

Tämän varhaisen virikkeen innostamana seurasin 1930-luvun ensi vuosina oppikoulun alaluokkien historian opetuksessa erityisellä mielenkiinnolla antiikin Kreikan ja Rooman vaiheita - varsinkin kun

kotiini olivat juuri samoihin aikoihin saapuneet Carl Grimbergin suuren 'Kansojen historia'-teoksen 1929 suomennetut II ja III osa, jotka lisäsivät oppikirjan tekstiin mehevyyttä kiehtovalla keronnallaan samoista aiheista.

Voimakkaimman ja pysyvimmän vaikutuksen kuitenkin teki jo murrosikään ehtineeseen tyttöön isoisa Hanneksen sairauden ja kuoleman vuotena 1933 kodin uutuskirjojen pöydälle kuin tervehdyksenä hautojen takaa ilmestynyt 'Setä Tudeerin' elämäntyön suuri huipennus - Platonin 'Valtion' suomennos. Sen miltei valmiiksi ehtineen käsikirjoituksen oli nyt hänen poikansa, Helsingin yliopiston ylikirjastonhoitaja Lauri O. Th. Tudeer isän toivomusten mukaan viimeistellyt painoon. Kirjan persoonallinen läheisyys ei kuitenkaan yksin ratkaissut lukukokemustani vaan sen teki itse teoksen lumovoima, mielenkiintoisesti etenevä dialogimuoto ja syvien ajatusten avaaminen vertausten - kuten luolan seinälle heijastuvien varjojen - avulla vielä lapsellisenkin mielen omaksuttavaksi ja mietittäväksi. Yksin sitä kirjaa luin enkä juuri keskustelukumppania lukemastani löytänyt, mutta vieläkin tuon

paksun, resuseksi kuluneen kirjan jättämä vaikutelma on voimakkaana antiikkiin kohdistuvan kiinnostukseni juurena.

Olen kertonut nämä hiukan lapselliset henkilökohtaiset muistot voidakseni ehkä herättää Helikon-lehden lukijoissa ja Suomen Ateenan-instituutin ystävien 'amatööri'-piirissä pohdiskelua siitä, mitä tämän lehden ja yhdistyksen puitteissa - ehkä myös eri paikakunnilla ja yhteiskunnassa yleisemminkin - voitaisiin tehdä edes joidenkin nykyisen nuoren sukupolven edustajien saattamiseksi elävään ja välittömään kosketukseen antiikin kulttuuriperinnön kanssa.

Niin tärkeä väline kuin koululaitos onkin, ei meidän ole syytä vain pysähtyä sen velvoitteiden ja puutosten valitteluun vaan pikemminkin olisi etsittävä muitakin keinoja. Kertomani esimerkit osoittavat miten ilman kouluviranomaisten ja opettajien osoittelujakin parituhatuotinen kulttuuri voi välittömästi tavoittaa nuoren mielen. Tämä nyt ei silti pakota omaksumaan vanhaa pedagogista teoretisointia siitä, että ihmiskunnan kulttuurin ja lapsen psykologisen kehityksen asteilla olisi määrättyä vastaavuutta ja siksi toisiinsa soveltuvuutta.

Mutta jotain kosketusta, virikkeiden esilletuomista tässä toki tarvitaan ja lehden lukijapiirissä voisivat varmaan monet omasta puolestaan sekä kertoa omista erilaisista kokemuksistaan että esittää lehden palstoilla uusia, vähinkin voimavaroja toteutettavissa olevia ehdotuksia lasten ja nuorten saattamiseksi antiikin kulttuurin vaikutuspiiriin. Itse asiassa vaikka nykykouluissa vain aniharvalla on tilaisuutta klassisten kielten opiskeluun ja historianakin kurseista on paljon karsittu ja niitä on muuteltu - kuitenkin ei koskaan ennen ole täältä Pohjan perien ikäluokista niin moni nuori ihminen kuin nyt voinut itse matkailla Välimeren kulttuuripiirissä! Miten vain voitaisiin vaikuttaa siihen että vaikutelmiksi eivät jäisi pelkät turistien aurinkorannat sekä joidenkin väsyneiden turistioppaiden esittämät pakolliset ja pinnallista kuvaa luovat luettelot?

Eräinä rohkaisevina esimerkkeinä voitaisiin mainita, että sisarjärjestömme Suomen Egyptologisen Seuran toimesta Helsingin Annan-kadulla sijaitsevassa lasten kulttuuritalossa oli tänä syksynä lapsille erityinen vanhan Egyptin kulttuurien näyttely esittelyineen - tai että Yhdysvalloissa on saatu mielen-

kiintoisia kokemuksia opetus-ohjelmasta 'Filosofiaa lapsille', joka perustuu - mihinkäs muuhun kuin: antiikin tapaiseen kertomusten käyttöön ajattelun kehittämisen lähtökohtana.

Vetoaisin lopuksi vielä uudelleen 'Tudeerin Setään', vuosisadan alkupuolella monia opiskelijoita antiikin kulttuuriin johdattaneeseen hienoon ja vaatimattomaan kulttuuripersoonaan. Esipuheessaan 'Korkeasta tyylistä' -teoksen suomennokseensa 1918 professori O. E. Tudeer kirjoitti sanat, jotka hänen poikansa toisti 'Valtion' esipuheessa:

"Suomessa on, ratkaisevammin kuin kenties missään muualla, katsottu voitavan heikentää vieläpä katkaistakin niitä siteitä, jotka yhdistävät uudenaikaista länsimaista sivistystä Kreikan ja Rooman kulttuuriin. Pyrkiessämme irti 'kuolleista kielistä' emme ole kylliksi muistaneet sitäkään, että samalla olemme pyrkineet eristäytymään nykyistenkin sivistyskansojen kulttuurielämästä, joka niin suuressa määrin on rakentunut muinaisklassillisen sivistyksen perustukselle, yhä vielä suureksi osaksi puhuu sen muotokieltä ja on sen hengen läpitunkema. Tämöisessä eristäytymisessä kuitenkin piilee takapajulle jäämisen vaara.

Eikä meillä ole suinkaan varaa siihen! Antiikkisen kulttuurin jäännökset kyllä eivät meidän päivinämmen enää ole sellaisia tieto- ja voimanlähteitä kuin renessanssiajalla. Mutta hengenviljelykseen ne yhä vielä voivat vaikuttaa hedelmöittävästi, kohottavasti, ja lostavasti. Ja nuori, monessa suhteessa epäkypsä sivistyksemme on totta tosiaan sellaisten vaikutusten tarpeessa!"

Vaikkakin tämän päivän tutkimus- ja lähestymistapamme ehkä onkin monipuolisesti kriittisempää ja vähemmän ihannointiin taipuvaa, on näiden sanojen sisältämä velvoitus edelleen elävä - ei vähiten näinä 'vanhan Euroopan' uudelleen heräämisen päivinä.

Anna-Liisa Sysiharju

Galenoksen käsityksiä hermoston rakenteesta, sen toiminnasta sekä hermoston sairauksista

Antiikin lääketieteen historia alkaa Hippokrateesta. Tämän vaiheen voidaan katsoa päättyvän toiseen kuuluisuuteen Galenokseen. Hänen merkittävä vaikutuksensa voidaan nähdä monella lääketieteen alueella aina uudelle ajalle asti. Hermoston piirissä Galenoksen saavutukset ovat lääketieteen historian tutkijoiden mukaan aivan omaa luokkaansa.

Galenos (n. 130-200 jKr.) syntyi Pergamonissa vaikutusvaltaisen ja varakkaan arkkitehti Niconin poikana. Hän opiskeli aluksi Pergamonissa isänsä opastuksella grammatiikkaa ja matematiikkaa. Isän suunnitelmien mukaisesti Galenos seurasi sitten kahden vuoden ajan opetusta stoalaisuudessa, platonismissa, epikurolaisuudessa sekä peripateettisen koulukunnan opastuksella. Tämä kaikki jotta hän ei saisi yksipuolisia vaikutteita. Lääketieteen opiskelua, jossa pääpaino ilmeisesti oli anatomiassa, Galenos harrasti yhdeksän vuotta eri paik-

kakunnilla, tiettävästi ainakin Pergamonissa, Smyrnassa, Kyproksella, Korintissa, Syyriassa ja Palestiinassa. Aleksandriassa hän opiskeli 152-156.

Pergamon oli Galenoksen aikana Vähän-Aasian kaupan ja matkailun keskus. Siellä sijaitsi myös Asklepeionin kuuluisa temppeli, joka oli Hippokrateen oppeihin vihkiytyneen koulukunnan tyyssija.

Pergamonissa sijaitsi myös gladiatorikoulu. Palattuaan kotiin 27-vuotiaana Galenos toimi tämän koulun lääkärinä neljä vuotta. Tällöin hän sai runsaasti kokemusta erilaisista tapaturmista tehden niiden seurauksista tärkeitä havaintoja. Galenos toimi luennoitsijana ja lääkärinä Italiassa 161-192 useaan otteeseen, lähinnä Roomassa ja Pohjois-Italiassa. Viimeksimainitussa tehtävänä lienee ollut sotilaslääkärinä toimiminen.

Galenoksen opettajista osa oli dogmaatikkoja, osa taas empirikkoja, mutta Hippokrates oli hänen varsinainen esikuvansa.

Gladiaattoritaistelut olivat suuressa suosiossa roomalaisessa maailmassa, minkä osoittaa hyvin erikoisen aseistuksen esiintymisen käytöesineissä, mm. sarjatuotetussa öljylampuissa. Kuvassa täysin suljettu, mutta ylevästi koristeltu kypärä lampuksi muovailtuna. (British Museum.)

Vaikka Galenos perusti varsinaisen tautioppinsa Hippokrateen perinteeseen hän kuitenkin avasi aivan uuden näkemyksen. Hän tiivisti kaiken hankkimansa ja kokemansa tiedon elimistöstä ja sen sairauksista tiukaksi järjestelmäksi. Mikä ei tähän mahtunut, jäi pimentoon.

Anatomian ja fysiologian tutkimus oli helpointa ja tuloksellisinta Aleksandriassa. Siellä suhtauduttiin vapaammin kuin muualla ruumiinavauksiin. Täällä oli jo käynnistynyt myös vertailevan anatomian tutkimus. Galenos tutki vuohia, lampaita, sikoja, nautoja, koiria, susia, leijonia, lintuja, apinoita, käärmeitä, kaloja ja hiiriä. Roomassa Galenos avasi muutamien toisten lääkärien

avustamana jopa elefantin sydämen.

Galenoksen työn tuloksena silloin muodostunut kuva hermostosta säilyi aina renessanssiajalle asti. Keskushermoston rakenne oli kuvattu erinomaisen hyvin. Aivot eri lohkoineen ja aivokammiot sekä hermojen kulun aivoista ja selkäytimestä hän tunsi hyvin. Kahdestatoista aivohermosta Galenos kuvasi seitsemän. Hän erotti erikseen tuntohermot ja liikehermot.

Elimistön keskeisimmät osat olivat aivot, sydän ja maksa. Näistä saivat alkunsa vastaavasti hermot, valtimot ja laskimot. Niiden välityksellä kulki tietty 'elämänhenki' elimistön eri osiin ja näin aivojen, sydämen ja mak-

Pergamonin Aesclepeion sijoittui alakaupungin tasaiselle maastolle. Laajaan parantolakompleksiin kuului myös teatteri, joka saattoi toimia myös luentosalina ja julkisena kokoontumistilana. Roomalaisen Pergamonin amfiteatteri sijaitsi kaupunkivuoren juurilla. Nykyään se on pahasti raunioitunut.

san vaikutus välittyi elimistöön. Niitä vastasivat kolme biologista voimaa. Aivoista lähtevä psyykinen voima, joka hallitsi ajattelun ja tajuisuuden. Sydämen vitaalisuus sai aikaan elimistön lämmön ja ravitsemuksen, kun taasen maksa muodosti veren.

Galenos kehitti myös kolme eri teoriaa siitä, miten aivoista ja selkäytimestä tapahtuu välittyminen elimiin. Hän piti vain näköhermoa pitkänä näköputkena; muut hermot sisältävät hänen mukaansa tiivistä ainetta ja ovat täynnä säikeitä. Galenos arveli jonkinlaisen pulssioivan toiminnan tapahtuvan hermoissakin kuten valtimoissa. Hän huomasi myös, että peitetessä toinen silmä toinen silmä

reagoi samalla tavalla pupillin suuretessa samansuuntaisesti. Tästä hän päätteli, ettei mikään neste voinut näin nopeasti siirtyä silmästä toiseen vaan kyseessä oli jokin muu mekanismi.

Galenos käytti hyväkseen hermoston anatomian hyvää tuntemustaan tehdessään kokeellisia tutkimuksia eläimillä. Nämä tulokset yhdistettynä gladiaattorikoulussa saatuun oppiin muodostivat hänen avauksensa uuteen tietoon elinten toiminnoista ja sairauksista.

Galenos puristi kiinni molemmat päähän verta vievät isot kaulavaltimot. Hän totesi, että eläin hengitti edelleen. Tästä hän päätteli, että ilma tulee aivoihin nenäontelon kautta pitkin hajuher-

moa. Hän ei tuntenut kahta pienempää kaularankavaltimoa, jotka myös vievät verta aivoihin. Tajuttomuuden keskuk- sen aivoissa Galenos päätteli olevan aivorungossa III ja IV aivokammion tienoilla. Nyt tiedämme, että ta- junnan säätelyn keskeisin hermover- kosto - formatio reticularis - si- jaitsee pääosin juuri aivorungon em. tasolla.

Galenos suoritti eläimillä myös pikkuaivojen poistokokeita. Hän totesi, ettei tällöin seurauksena ollut häiriöitä tunto- tai liikeher- mojen toiminnassa. Jos kuitenkin tunkeuduttiin itse aivokammioihin, eläin menetti nämä kyvyt. Il- meisesti gladiaattorikoulun ajalta saamiensa kokemusten perusteella hän totesi, että nämä tulokset vastasivat aivoruhjevammojen seurauksia. Selkäydinnestettä Galenos kuitenkin piti jäteaineena, joka poistui aivolisäkkeen kautta nenäonteloon. Onkin luultavaa, että tämäkin havainto on saattanut olla gladiaattorikoulusta peräisin, sillä taisteilijoiden saamat kallon- pohjamurtumat aiheuttivat, kuten tänä päivänäkin, usein aivoselkäydin- nesteen vuodon kallonpohjasta nenän kautta.

Myös selkäytimen kokeellisissa leikkauksissa Galenos saavutti merkittäviä tuloksia. Hän katkaisi

sian selkäytimen kaulan alueelta ja sai aikaan kaikkien neljän raajan halvaustilan. Kun hän katkaisi eläimen selkäytimen alemmaa, eturaajojen takaa, tu- loksena oli vain takaraajojen halvaus. Sitten hän suoritti kokeita, joissa hän leikkasi selkä- ytimen poikki vain puoliksi. Nyt oli tuloksena samanpuoleisten raajojen tai raajan halvaus. Jos taasen leikkaus suoritettiin pitkittäisenä, selkäytimen suunnas- sa, ei aikaansaatu minkäänlaista halvausta. Galenos päätteli, että liikehermojen toimintaa säätelee selkäydin, joka puolestaan sai energiansa aivoista. Kokeittensa tuloksena hän päätteli, että toispuoleinen halvaus ja alaraaja- halvaus johtuivat selkäytimen vauriosta. Häneltä jäi toteamatta syy - seurausilmiö aivojen vaurioitumisen yhteydessä, jolloin myös seuraa raajahalvaus- tiloja. Sen sijaan nähdessään sairaan, jolla oli raajahalvauksen ohella myös kasvoissa halvaustila, Galenos otaksui, aivan oikein, että vaurio sijaitsi nyt aivoissa.

Galenoksen kliininen ana- lyysi epilepsioiden taudinkuvasta on lääketieteen klassikoita. Pyörtymisen syynä oli äkillinen ruumiin voimattomuustila, jonka

tunnusmerkkejä olivat heikko pulssi, hikoilu, vilunväristykset, lihasjänteveyden aleneminen ja huimaus. Huimaus johtui aivojen 'elämänhengen' virtauksen häiriöstä. Aivohalvauksen ja epilepsian syyksi hän arveli eri tekijöitä. Aivohalvaus johtui aivojen toiminnan laantumisesta. Epilepsia taas oli aivojen yliherkkyystillan seuraus.

Epilepsia-kohtaukset olivat ohimeneviä tiloja halvaukseen verrattuna. Ns. 'suuri kohtaus' (grand mal) - siis tavallisin epilepsia-kohtausmuoto, oli kuitenkin Galenoksen mielestä koko ruumiin sairaus kuten kuume. Hän erotti epilepsia-kohtaukset jäykkäkohtauksista. Hän kuvasi aivoperäisen epileptisen kohtauksen, joka alkoi vatsatunteuksella - siis ilmeinen aivojen ohimolohko-kohtaus. Erinomaisen hyvin Galenos kuvasi myös erään pojan sairaustapauksen, jossa nykimiskohtaus alkoi toisen jalan pohkeesta siirtyen edelleen reiteen, vartalolle ja kaulaan sekä lopulta päähän, jolloin poika menetti tajuntansa. Tämäntyyppisen kohtausmuodon, joka viittaa aivojen kuorikerroksen liikekeskuksessa olevaan pesäkkeeseen, päinvastaisella puolella kuin nykivät raajat, kuvasi 1861 englantilainen Jackson, jonka

nimeen taudinkuva on liitetty.

Edellä on lueteltu vain muutamia Galenoksen tekemistä havainnoista ja tutkimustuloksista, jota juuri hermoston osalta voidaan pitää varsin huomattavina. Galenos kirjoitti tiettävästi kreikan kielellä lukuisten muun alan teosten ja kirjoitusten ohella 147 lääketieteellistä teosta, joista on säilynyt 79.

Hän oli erinomainen oireitten ja oireyhtymien havainnoitsija, joka hyvän anatomian tuntemuksensa perusteella pystyi sijoittamaan havaintonsa usein kokonaisuuksiksi. Näin tuloksena hahmoittui eri elinten yhteistoiminta. Tämän perusteella Galenos kykeni päättelemään missä elimessä vaurion sattuessakin sairaus kulloinkin piili.

Kirjallisuus:

Durant, Will: Kreikan kulttuuri.

Porvoo 1951.

Fähræus, Robin: Läkekonstens historia I-III Stockh. 1944.

Gotfredsen, Edv.: Medicinens historie. 2. udg. Kobenhavn 1964.

Siegel, Rudolph E.: Galen's system of physiology and medicine. Basel, New York 1968.

Erkki Kivalo

"Nähdä Napoli ja kuolla..."

Napoliinlahden ylistys, joka soi vaikkapa kuulujen tenorien esittämissä napolilaslauluissa (O dolce Napoli, o suol beato ...), palautuu elimellisenä perinteenä antiikkiin. Roomalainen kirjallisuus tarjoaa monia kuvauksia tämän seudun ihanuudesta. Kun tätä kaikkea ajattelee, on suorastaan järkevää, että juuri Napolin ympäristö on nykyään pahoin saastunutta aluetta ja järjestäytyneen rikollisuuden tyyssiä.

Ateenan instituutin ystävien yhdistys järjesti 30.9.7.10. arkeologisen opintomatkan Etelä-Italiaan. Informaatiotehtävä jaettiin kolmen henkilön kesken: prof. Christoffer Ericsson, grandis senior archaeologiae, hoiti retken johtajana nähtävyyksien esittelyn. Matkatoimiston vireä opas Merja Mähönen jakoi tietoja nyky-Italiasta. Allekirjoittanut valaisi kohteita kirjallisuusnäyttein (Vergiliuksesta Sarkiaan). Olin tätä tarkoitusta varten suomentanut

Statiuksen kuvauksen Napoliinlahden ympäristä, jonka lupasin julkaista Helikonissa matkan muistona. Kommentaarina käytän mm. Martti Leiwon lisensoitettua "Napolin kreikkalaisuus Rooman tasavallan aikana ja keisarikaudella" (1988), s. 23-27.

Publius Papinius Statius (n. 45-96 jKr.) sepitti kaksi tarueeposta Thebais ja Achilleis sekä tilapäisrunojen kokoelman Silvae (Metsiä), jonka kolmannen kirjan lopusta on näytteemme. Statiuksen isä oli ilmeisesti syntyisin Veliasta (kreik. Elea), ja hän toimi Kreikan kirjallisuuden opettajana Napolissa ja myöhemmin Roomassa. Statius piti Napolia varsinaisena kotiseutunaan, jossa hän parhaiten viihtyi. Nyt käsiteltävässä runokirjeessään hän yrittää "yli-puhua" puolisoaan Claudiaa muuttamaan Roomasta Napoliin (Silvae 3, 5). Seudun ihanuudesta hän luo seuraavanlaisen pano-raaman (v. 72-205):

Pozzuolin satama ja lahden toisella puolella oleva Baiaen merikylpylä edustivat Statiuksen elikautena sitä makeata elämää, mitä Roomassa ei pystytty toteuttamaan. Meren syvyyksiin vaipuneista hyötyrakenteista ja kylpyläloistosta tiedämme varsin vähän. Tässä esitetty seinämaalauk-
katkelma Stabiaren rantahuvilasta kuvaa kaikesta päätellen Pozzuolin altaita ja julkista arkkitehtuuria, joskin melkoisella vapaudella. (Napolin kansallismuseon kokoelmista.)

"Huippu Vesaevuksen, tulivuoren
hyytävä myrsky seutua tyhjentää
ei voinutkaan asukkaista. On väkirik-
kaat kaupungit: on Apollonin
Cumae, on satamat Puteolin ja
Baiaen kylpylärannat, mahtavan
Rooman vertaiset Capuan ovat
muurit, jonne kerran toi Kapys
Ilionin tulokkaita. Meidän Par-
thenope oman kansan on sekä
vieraan täyttämä, sille kun lem-
peän maan on antanut Foibos
näyttäen tien meren taakse
Dionon kyyhkyjen turvin. Tälle
seudulle halajan sinut, puoliso,
tuoda - maa Libyan, karu Thraakia
ei ole syntymämaani: säättää il-
maston kesä viileä, lauhkea talvi,

lempeät mainingit vain huuhtelevat
meren rantaa. Vallitsee ikirauha,
toimeton on elo täällä, koskaan ei
uni katketa voi, lepo huoleton lii-
oin. Kiihkoa ei tori tunne, ei
laitkaan riitoja tuota: rangaistuksia
tarvita ei, tavat oikeus kruunaa.
Mainita voin ihanat näkymät sekä
maisemat kauniit, temppelit, pyl-
väiköt lukemattomin marmoripylväin.
Mahtava katsomo kattoineen, avokat-
somo toinen, juhlat myös nelivuo-
tiset on Capitolion luokkaa.
Rantoja voin ylistää ja Menan-
droksen vapautta, siinä kun
yhdistyy juro Rooma ja henkevä
Kreikka.

Paljon tarjona on huvituksia,

Napoliin seutu ja purkautuva tulivuori olivat aina 1600-luvulta lähtien vetäneet luokseen harvoja huvikseen matkustavia. Romantiikan kaudella nimenomaan Napoliin luontoa kävivät lisääntyvässä määrin ihailemassa turisteja, sekä kirjailijia ja taiteilijia. (Tanskalaisen J. C. Dahlin työ v:ltä 1821, Thorvaldsenin museon kokoelmassa, Kööpenhamina.)

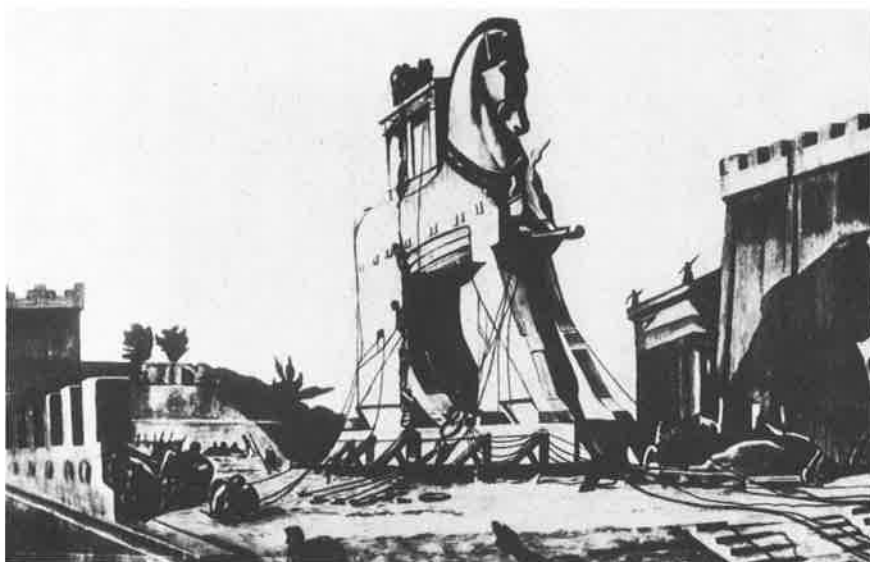
riemuja täällä. Nähdä höyryvät voit Baiaen rantojen lähteet tai pyhän temppelin, jossa on ennusluola Sibyllan. Kukkula Misenuksen on tuolla, sen merkinä airo, vuori on Gauruksen, mehukasta se viiniä kasvaa, Kaprin saarikin on, joka laivojen riemuna soihdun tuikkia suo majakasta ja kuunvalon yöllisen voittaa, niemi on Sorrenton, joka kuivaa viiniä tuottaa, ystävä Pollius vaurastaa sitä viljelemällä. Terveyslähteet voit, Stabiaen myös elpyvän nähdä. Paljon kertoa voin kotiseutuni kauneudesta." (suom. Teivas Oksala)

Alkutekstin monimutkaiset ja viitteelliset paikannimiperifraasit on suomennoksessa "oikaistu" tajuttaviksi nimiksi. Heksametriin

soveltumattoman Vesuvius-nimen sijasta on suomennoksessa käytetty Vergiliuksenkin viljelemää nimivarianttia Vesaevus.

Alussa viitataan vuoden 79 jKr. tulivuorenpurkaukseen, joka ei kuitenkaan kyennyt tyhjentämään asukkaista kaikkia kaupunkeja. Niistä mainitaan viitteellisesti Cumae, Puteoli (Dicarchei portus) ja Baiae. Capuaa luonnehditaan troijalaisen Kapyksen, Aeneaan asetoverin, perustamaksi.

Maalauksellisesti runoilija kuvaa Napoliä (kreik. Neapolis = 'Uusi-kaupunki') käyttäen tästä poetista nimeä Parthenope. Nimen yhteydessä viitataan sen mytologiseen merkitykseen: Parthenope, yksi (jatkuu sivulla 21)

Troijan hevonen muurien ulkopuolella. (Turkkilaisen piirtäjän näkemys. Troijan alueelta ostettu postikortti.)

Puuhevosen laukkaa- ja ajatusten lentoa Troijan raunioilla

"Troijaan ei kannata mennä, siellä on vain muutama kumpu ja kivikasa, ei muuta." Vaikka sain tuollaisen ohjeen, menin kuitenkin. En kadu. Harva historiallinen paikka on niin voimakkaisesti sävähdyttänyt, järkyttänyt ja temmannut mukansa kuin Agamemnonin, Hektorin, Odysseuksen ja Akhil-leuksen temmelyskenttä.

Entä näinkö puuhevosen! Näin, näin varmasti. Eihän se tosin

pitänyt sisällään kreikkalaisia vaan Canakkalen lapsia. Eikä se ollut puusta vaan kovalevystä. Mutta Troijan hevonen se kuitenkin oli.

Kun olin ajanut seitsemisen tuntia Izmiristä lähteneessä linja-autossa, saavuin Dardanellien rannalla olevaan Canakkaleen, joka on ottanut vaalittavakseen Troijan muiston. Ja siellä puistossa, siellähän minä törmäsin kovalevyhevoseen. Troija oli lä-

Troijan raunionäkymä: seitsemännen kaupungin puolustusmuurit sekä oikealla luhistunut itäinen muuriportti.

hellä, sen huomasi. Olihan se tosin 32 kilometrin päässä. Nyt oli ruvettava hieromaan kauppaa taksin kanssa, sillä minkäänlaista linja-autoyhteyttä ei puuhevosen maille ollut. Hinnaksi tuli Turkin liiroja niin paljon, että se vastasi pariakymmentä Suomen markkaa. Ja niin vuoden 1948 Chevrolet starttasi, viimeinen vaihe Troijan-matkassa oli alkanut. Herra Hasan Akin ohjasi tottunein käsin kaukaa tulleen antiikin ihailijan muistojen Troijaan.

Jo kaukaa erottui selvästi laakeasta meren rannasta kukkula, joka oli vuosituhansien aikana vähitellen kohonnut paikalla sijainneitten kaupunkien tuhouttua ja uusien synnyttyä. Yhdek

sän kaupunkia oli tuo kukkula kätkenyt sisäänsä siihen saakka, kunnes Schliemann ja Dörpfeld ne maan mullasta paljastivat. On vaikea kuvata tunnelmia, jotka liikkui kaukaa hyperborean mailta tulleen vaeltajan sisimässä, kun hän seisoi TROIJAN porttien edessä ja näki sen saman, minkä Homeroksen sankarit aikanaan. Voimakas värinä ja vapina täytti koko olemuksen. Aika kulki huimaavaa vauhtia taaksepäin ja pysähtyi. - Vaeltaja lähti eteenpäin.

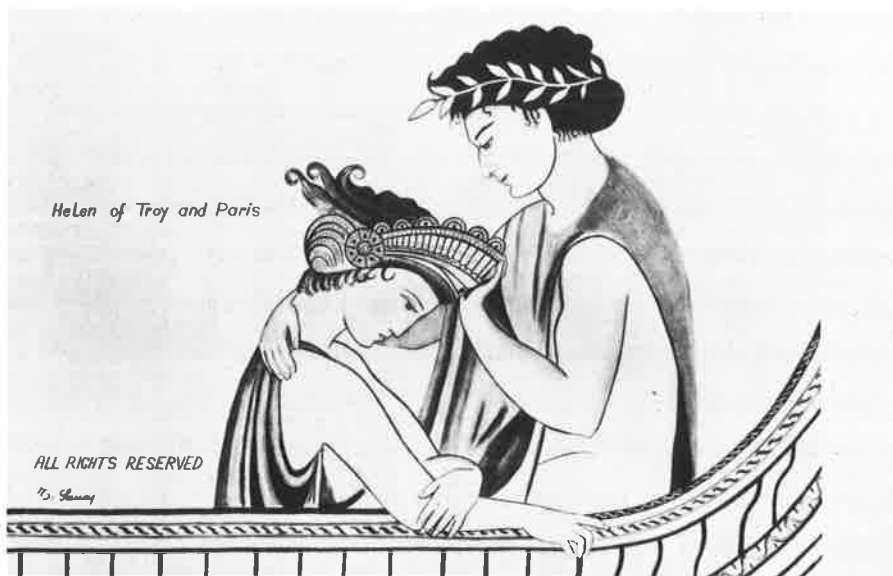
"Tämän kummun avaaminen oli vaikeaa, sora tiukkaan kerrostunutta, kasvullisuus perin pitkäjuurista, sitkeää. Ja hakku särkee

paljon. Kuitenkin se on tässä nyt: alabasteripää. Se on vanhin, ensimmäinen. Ja melkein eheä. Otsalla hiusten laineet näet tarkoin järjestetyt; alas ohimoille ne valuvat pakottomasti."

(Aale Tynni, Yhdeksän kaupunkia.)

Troijan historia alkaa n. vuodesta 3000 eKr. Tämän ensimmäisen Troijan kausi kesti puolisen tuhatta vuotta. Kaupunkia ympäröivät silloin muurit, joissa oli portti kaksine torneineen, ja sen keskustassa oli megaron, suuri nelikulmainen keskusrakennus. Tämän kaupungin elämä päättyi maanjäristykseen n. 2500 eKr. Ennen pitkää syntyi paikalle uusi kaupunki, joka sekin tuhoutui. Tulipalot ja vihollisheimot tekivät tehtävänsä. Näin tapahtui niin

monta kertaa, että syntyi jälleen uusi kaupunki, joka oli kuudes Troija. Ja näin oli vuorossa Homeroksen laulama kaupunki. Se oli entisiin verrattuna huomattavasti suurentunut: oli korkeita muureja, monia portteja ja runsaasti torneja. Kivikadut, vesijohdot ja likaviemärit risteilivät rakennusten välissä. Tämä vaihe Troijan historiassa edustaa mykeneläiskulttuurin aikaa. Troijan sodan tarut liittyvät juuri tähän kauden. Sota hävitti jälleen kaupungin, mutta vielä tulivat seitsemäs, kahdeksas ja yhdeksäs kerros. Viimeinen eli yhdeksäs Troija perustettiin n. 350 eKr. ja siitä tuli aluksi hellenistinen, myöhemmin roomalainen kaupunki. Sankariajan muistojen (jatkuu sivulla 21)

Kaunis Helena ja Paris. (Nykyturkkilainen piirros. Ostettu Troijan alueelta.)

Eleas eller Velias akropolis, med en massiv tempelgrund, har i äldre tider skjutit fram som en skeppsstäv med vatten i norr och söder. Från tempelgrunden reser sig ett 1400-tals fästningsverk anlagt till kustens försvar av Neapels spanska regenter.

Magna Graecia - resan hösten 1989

i Vänföreningens regi lockade med allbekanta namn: Neapolis och Cumae, Pompeiji och Paestum. De gav också oförglömliga intryck, som fick historiskt djup av Christoffer Ericssons föredrag och poetisk rymd av Teivas Oksalas Vergiliustolkningar. Så överträffades våra förväntningar, och vi förbereddes för det ovän-

tade. I det bortglömda Elea-Velia, söder om de stora monumenten, fick vi möta 500-talets greker som emigrerat från Phokaia i Mindre Asien och efter en äventyrlig odysseé slagit sig ned på en havsomfluten udde. Havet har nu dragit sig tillbaka och källorna har sinat, det porlar inte längre i vattenledningen längs agorans

kolonnader och den taggiga rosmarinens blomskyar är det enda havsskum som når oss. Men innanför stadsmurens kvaderblock med stenhuggarnas bomärken och den vackert välvda porten dröjer en stämning som inte störs av trafik eller bebyggelse i närheten. Vi vandrar upp mot akropolen där det grekiska templets fundament fått låna byggsten till ett medeltida torn, men där den yttersta utsiktsplatsen mot väster kunde ha krönts av en Nikes vingpar. Några träd har funnit lä bakom murverket och får ge oss skugga medan vi lyssnar till röster från Eleas storhetstid. Det var här som filosofen Xenophanes detroniserade de alltför mänskliga olympiska gudarna och bekände sig till "en enda gud allena ... ej lik de dödliga i gestalt eller lik dem i tankar". Och här föddes och verkade Parmenides, som utvecklade och systematiserade ett abstrakt tänkande, med verkningar långt utöver det bekanta räknexemplet om Akilles och sköldpaddan. Vi senfödda lärjungar till försokratikerna möter inga sköldpaddor vid nedklättringen förbi den lilla teatern och mellan björnbärsrevorna som täcker outgrävda husgrunder.

Men småfåglar fladdrar bland stjärntistlar och längesen utblommad ginst och marken har ännu kryddoft. Nere i byn väntar oss resans bästa pasta med spännande lokala viner, och i veckans förlängning hägrar redan Sapri, Sybaris och Metapontion. Vändpunkten i Taranto blev en verklig höjdpunkt, det förnämlia arkeologiska muséet. Ett varmt tack från alla del tagarna i resan till Christoffer Ericsson för att han lett oss till Greklands gyllene väster!

Marie-Louise Rasmussen

Uppe på Eleas akropolis i lä för havsbrisen återupplivades stadens berömda män, de försokratiska filosoferna, som gjorde platsen känd.

Kirjallisuus

Henrik Zilliacus, Arvet från Bysans. Söderströms, 194 s.

Professori Henrik Zilliacus on tieteellisenä kirjoittajana usein esiintynyt lehdemme palstoilla. Hän kirjoittaa ruotsin kielellä. Tänä syksynä H. Z. on jälleen julkaissut kooltaan pienen mutta laadultaan merkittävän esseekokoelman aiheena Bysantti: valta- ja kulttuurikeskus perustami-

sesta osmanien valtauksen asti eli tuhat vuotta. Mitä kansallisuuksiin tuli, oli erittäin hajanainen valtio kuitenkin useimmiten jämerästi hallittu, aina diplomatian huipulla, mutta myös sotilaallisessa mielessä iskukykyinen ja taistelukentillä kunnioitettu.

500-luvulla erittäin laajalle levinnyt imperiumi ei kuitenkaan pystynyt torjumaan joka suunnassa olevia vihollisia, mistä seurasi

alueen supistuminen, väestön pientyminen, valtion tulojen väheneminen sekä sotaskoneiston heikkeneminen.

Viimeisinä vuosisatoina Bysantti käsitti Balkanin vähäisen niemimaan; lopullisen luhistumisen hetkinä laajennetun kaupunkialueen. Monikansallisen valtion virallisina kielinä käytettiin sekä kreikkaa että latinaa - viimeiksi mainittu toimi sotilaskielenä. Sivistyneistö ja ylimystö pitivät itseään "roomalaisina", mutta outoa nimeä käyttäen. Kreikkalaista taustaa ei kunnioitettu eikä kreikan muinaisuutta edes tunnettu kuin oppineissa piireissä. Ulkopuolisten kansallisuuksien silmissä Bysantti oli epäilyttävä tekijä; sana "bysanttinen" oli sisällöltään negatiivinen.

Kirkko ja valtiovalta rakensivat yhdessä kristinuskolle horjumatonta asemaa, johon kuului pakanallisen kreikan tieteen, filosofian ja taiteen absoluuttinen tuomitseminen ja poiskitkeminen. Tästä poiketen Bysantin oppineet ja kynämiehet näkivät nimenomaan klassisessa menneisyydessä valtion syvimät juuret ja hyvin erikoisen sivistyksen lähtökohdat.

Näin syntyi ristiriitainen tilanne, missä kirkon korkeimmat virkamiehet yksityishenkilöinä

harrastivat pakanallista filosofiaa, kirjallisuutta ja historiankirjoitusta.

Meitä Ateenan-ystäviä kiinnostanee erityisesti luku nimeltä "De vises stad - dröm och verklighet", missä kerrotaan 1100-luvun Ateenasta, surkeasta heitteille jääneestä rauniokasasta rutiköyhine asukkaineen, minne muinaisaatteiden innostama nuori kirkonmies Mikael Choniates saapui metropoliitaksi nimitettynä. Unelmat ja todellisuus kävivät tässä vastakkain. Piispa kävi tuloksetonta kamppailua yrittäessään luoda sivistymättömälle köyhälistölle kuvaa Perikleen Ateenasta - kontaktit olivat katkenneet lukemattomia vuosisatoja sitten. Ken tämän lukee ymmärtää, ettei Ateenan kaupunkialueen kurjuus Kreikan vapautumisen aikoina joutunut yksinomaan turkkilaisesta välinpitämättömyydestä ja hävittämisestä. Virallisen Bysantin käsi murskasi antiikin korkeamman sivistyksen viimeisiä kyteviä jäännöksiä.

H. Z. käsittelee myös Bysantin kaukovaikutusta Karjalaan ja Suomeen ortodoksian voimalla, mitä kernaasti pelkistetään sanonnalla "Finland between East and West". Tässä luvussa kirjoittaja painottaa

useita idästä mutta lopullisesti Bysantista lähteneitä piirteitä jokapäiväisessä elämässämme, politiikassa ja kulttuurikuvassamme.

Kirja osuu tarkasti yhdistyksemme harrastuspiireihin. Tulisi muistaa, että instituutimme ei ole pelkästään klassisten tutkimusten tyyssija; kuvaan kuuluvat myös itäisen Välimeren esihistoria, turkkilainen kausi, vapautunut Kreikka - ja Bysantti.

H. Z:n uusi kirja toimii mainiona johdatuksena Bysantin meillä vähän tunnettuun, mutta kiehtovaan maailmaan.

ChE

"Ancient and popular healing"

Suomen Ateenan-instituutti ja Suomen Lääketieteen Historian Seura järjestivät lokakuussa 1986 symposiumin, johon kokoontui

lääketieteilijöitä ja antiikin historian tutkijoita Suomesta ja Kreikasta. Tarkoituksena oli katsoa modernin lääketieteen näkökulmasta antiikin ajalta säilyneitä selostuksia ns. ihmeperantumisista. Keskustelut loivat uutta valoa antiikin parannusmenetelmiin ja niihin liittyviin uskonnollisiin kultteihin. Samalla voitiin todeta, että vastaavat ilmiöt tavataan meidänkin aikamme kansanparannuksessa ja "noitien" toiminnassa. Lääkärit ovat olleet niistä yhä kiinnostuneempia, kun psyykkisiin hoitomenetelmiin on alettu kiinnittää enemmän huomiota.

Sekä symposiumiin osallistuneet lääketieteilijät että antiikintutkijat olivat tapaamisesta innostuneita. **Ancient and Popular Healing**-teos on yritys koota käytyä keskustelua ja jatkaa sitä eteenpäin. Artikkelien kirjoittajien joukossa ovat mm. professorit Kalle Achté, Leo Hirvonen, Erkki Kivalo, Kimmo Mustakallio ja C. E. Sonck sekä lukuisat kreikkalaiset tutkijat. Kaikki artikkelit ovat englanninkielisiä.

Kirjaa myydään Suomen Ateenan-instituutin ystävien jäsenille alennettuun hintaan 70 mk (sis. postikulut). Kirjaa voi tilata

Suomen Ateenan-instituutin sääti-
 ön sihteeriltä **Antti Arjavalta**,
Vuorimiehenkatu 10 D 72, 00140
Helsinki, puh. (90) 652 002 (varmimmin
 aamuisin klo 7-8 ja iltaisin).
 Kirjakauppahinta on 85 mk.
 Kirjakauppamyynnistä vastaa Aka-
 teeminen kirjakauppa.

* * * * *

(**Napoli**, jatkoa)

Etelä-Italian kolmesta seireenistä,
 oli syöksynyt mereen, ja hänen
 ruumiinsa oli huuhtoutunut rantaan
 Napolin kohdalla, missä hänen
 hautaansa palvottiin uhrimenoin.
 Kaupunkia ylistetään lauhkean
 ilmaston (mollis hiems ja frigida
aestas) sekä rauhan ja levon tyys-
 sijana, joka tarjoaa "toimettoman
 elämän joutilaisuutta" (desidis otia
vitae). Mainittakoon, että stoalai-
 nen filosofi Seneca moitti napolilaisia vakavien harrastusten ja yhteiskunnallisen toimeliaisuuden puutteesta (Epist. 76, 3). Statius puolestaan väittää, että yhteiskunnallinen levottomuus, jopa rikollisuus (sic!) oli Napolille vierasta.

Kaupunkinäkymään kuuluvat temp-
 pelit, pylväiköt ja kaksi suurta
 teatteria (avoin ja katettu).
 Kreikkalaiset kilpakisat perustetiin olympialaisten mallin mukaan vuonna 2 jKr. nimellä Italikā Rhomaia Sebastā Isolympia.

Kaupungin elämäntunteen runoilija kiteyttää käsitteeksi libertas Menandri (Menandroksen vapaamielisyys), joka hänen mukaansa on synteesi roomalaisuuden ja kreikkalaisuuden parhaista puolista (honos Romanus ja licentia Graeca).

Lopuksi Statius mainitsee kohteita lahden pohjois- ja etelärannalta (Baiae, Cumae, Misenum, Gaurus-vuori, Kapri, Sorrento, Stabiae). Pollius oli Statiuksen ystävä, jolle tämä omisti Silvae-teoksen kolmannen kirjan ja jolla oli maatila Sorrenton luona. Misenumin maininta johtaa ajatuksen Aeneaan torvensoittajan Misenuksen hautaan (vrt. Aeneis 6, 232-236):

"Hurskas Aeneas pani päälle
 vainajan haudan paaden valtaisan,
 varusteet, sotatorven ja airon
 viereen korkean vuoren: se
 Misenus-nimen saikin sankarin
 muistona, tuo nimi säilyvä on läpi
 aikain."

(suom. Päivö Oksala)

Teivas Oksala

* * * * *

(**Troiija**, jatkoa)

innostamana mm. Aleksanteri Suuri suunnitteli vanhan Ilionen kohottamista suureksi ja mahtavaksi kaupungiksi, mutta vasta hänen jälkeensä suunnitelmat toteutuivat.

Roomalaisetkin suosivat Troijaa, tähän nimen omaan Gaius Julius Caesarilla oli omat syynsä. Hänen sukunsa näet oli lähtöisin Troijasta, sillä hänen esi-isäään oli Hektorin jälkeen etevin troijalainen sankari Aeneas, joka kaupungista paettuaan ja kauan harhailtuaan pääsi Italiaan ja perusti Alba Longa -nimisen kaupungin, joka taas oli Rooman alkuna. Hellenistis-roomalainen Troija kukoisti kauan, sillä vasta n. 400 jKr. Ilionin kummut raunioituivat.

Kaivauksia on Troijan raunioilla suoritettu niin, että kaikki eri kerrokset ovat nähtävissä. Ensimmäisestä kaupungista on jäljellä muureja ja talojen perustuksia, samoin seuraavista. Eniten on jäljellä kuudennesta kaupungista: on katuja, korkeita, hyvin säilyneitä muureja, talojen kellareita ja ensimmäisiä kerroksia, portteja, portaita, likaviemäreitä jne. Roomalainen kaupunki on parhaiten säilynyt: alttarit, Athenen temppelin kasettikatto, pylväät ja seinäkivet, senaatin istuntosalin perustukset ja teatteri todistavat elinvoimaisesta kaupungista.

Kuin unessa kuljin, katselin, ihmettelin, ja ihailin. Väkevänä virtana tempasi historia mukana, väkevämpänä kuin milloinkaan ennen. Siinä oli Hektorin ja Akhil-

leuksen kenttä, tuolla Aeneaan meri, tuolla Ida-vuori ja Skamandros-virta.

Tukevasti maan päälle minut pudotti tuolta historian utumaailmoista hypernykyaikainen muistoesineiden, postikorttien, postiliinilautasten ja Coca-Colan myymälä. Olinpahan taas tavallinen turisti.

Mutta kuitenkin: kerran Troijassa...

Olavi Koivukoski

Yhdistyksen vuoden 1990 matkat

Yhdistys järjestää vuonna 1990 neljä ulkomaille suuntautuvaa kulttuurimatkaa:

1. Tutustumismatka Lontoon ja Oxfordin museomaailmaan toteutetaan prof. Ch. Ericssonin johdolla 22.-26.3. Kohteina ovat Lontoossa British Museum, National Gallery, Maritime Museum, Tate Gallery ja Victorian Albert Museum. Oxfordissa, minne matkustetaan junalla, tutustutaan mm. Ashmolean Museumiin. Matkaan osallistuville järjestetään myös mahdollisuus teatteri-iltaan Lontoossa. Matkan toteutuminen edellyttää vähintään 10 henkilön osallistumista.

Lentoaikataulu: Lähtö 22.3. Helsinki-Vantaan lentokentältä lennolla AY 831 klo 9.10. Saapuminen Lontooseen 10.15. Pahuu 26.3. Lontoosta lennolla AY 834 klo 18.15. Perillä Helsingissä klo 23.10.

Hinta: 3770,-/hlö, sekä 100-200 mk/hlö yhdistyksen stipendirahastolle. Hintaan sisältyvät lennot, majoitus kahden hengen huoneissa hotelli Green Parkissa (lisä yhden hengen huoneesta 565 mk koko ajalta), kahvi-aamiainen, retki Oxfordiin ja lentokenttäkuljetukset

Ilmoittautuminen ja lisätiedot:

*TOP CLUB, Töölönkatu 4, 00100 Helsinki
Sari Yousef, puh. (90) 818 7682*

2. Tutustumismatka Kreikkaan 21.-28.4. teemasta antiikin oraakkelilaitos ja kisat. Matkan vetäjänä toimii Ateenan-instituutin johtaja dos. Jaakko Frösén. Matkan aikana tutustutaan Ateenassa mm. Kansallismuseoon, Akropolisiin museoineen sekä Suomen Ateenan-instituuttiin. Lisäksi tehdään neljän päivän retki Peloponnesokselle ja Delfoin alueelle. Retken aikana yövytään Tolossa, Olympiassa ja Delfoissa sekä tutustutaan myös Isthmian, Nemean, Nauplionin, Megalopolisin, Bassesin ja Patran alueisiin ja antiikin ajan nähtävyyksiin.

Lentoaikataulu: Lähtö 21.4. Helsingistä lennolla AY 953 klo 10.00, saapuminen Ateenaan klo 14.15. Pahuu Ateenasta 28.4. lennolla AY 954 klo 20.45, saapuminen Helsinkiin klo 01.00.

Hinta: 3470,-/hlö, sekä 100-200 mk/hlö yhdistyksen stipendirahastolle. Hintaan sisältyvät lennot, majoitukset kahden hengen huoneessa (Ateenassa hotelli Christina), puolihoidon, sisäänpääsymaksut, kiertoajalut ja lentokenttäkuljetukset

Ilmoittautumiset/tiedustelut:

Aurinkomatkat, Aleksanterinkatu 38, 00100 Helsinki

Aina Reiniläinen, puh. (90) 122 3214

3. Teatterimatka Kreikkaan 22.-29.8. prof. Maarit Kaimion johdolla.

Matkan aikana tutustutaan antiikin kreikkalaiseen teatteriin Ateenassa, Epidauroksessa ja Thorikosissa arkeologisten kaivausten antamien tietojen ja prof. Kaimion opastuksen valossa sekä nähdään antiikin draaman nykytulkintaa Epidauroksessa. Ateenassa tutustutaan mm. Kansallismuseoon ja Akropolikseen museoihin sekä seurataan Ateenan vyöteiden festivaalien ohjelmistoa. Matkaan sisältyy kolmen päivän retki itäiselle Peloponnesokselle, missä yövytään Tolossa ja tutustutaan Epidauroksen ohessa mm. Nauplionin ja Mykenen nähtävyyksiin.

Lentoaikataulu: Lähtö Helsingistä 22. 8. lennolla AY 1783 klo 7.55,
saapuminen Ateenaan klo 12. Paluu Ateenasta 29. 8.
lennolla AY 1784 klo 13.15, saapuminen Helsinkiin
klo 17.15.

Hinta: 2940,-/hlö (hotelli Christina) tai 3370,-/hlö
(hotelli

Electra), sekä 100-200 mk/hlö yhdistyksen stipendira-
hastoon. Hintaan sisältyvät lennot, majoitus kahden
hengen huoneissa (lisämaksu yhden hengen huoneesta
200,- Christinassa ja 400,- Electrassa, puolihoito,
sisäänpääsymaksut (ei teatterilippuja), kiertoajelut
ja lentokenttäkuljetukset

Ilmoittautumiset/tiedustelut:

Aurinkomatkat, Aleksanterinkatu 38, 00100 Helsinki
Ansa Painilainen, puh. (90) 123 3214

4. Lokakuun 3.-10. prof. Ch. Ericssonin johdolla tutustumismatka
kreikkalaiseen maailmaan läntisessä Anatoliassa. Matka alkaa Dalamanin
lentokentältä kohti Lyykiaa (nyk. Fethiye), jatkuu Kaarian puolelle
Halikarnassokseen (Bodrum) sekä edelleen Joonian merkittävien keskusten
(Miletos, Didyma, Priene) ja Efesoksen kautta Pergamoniin. Täältä
käännyttään takaisin ja palataan sisämaan reittejä Sardeksen, Ierapolisin
(nyk. Pamukkale) ja Afrodisiaksen kautta takaisin Dalamaniin. Yöpymisiä
on seitsemän.

Lentoaikataulu: Lähtö Helsingistä 3. 10. lennolla AY 1845 klo 10.00,
saapuminen Dalamaniin klo 14.15. Paluu Dalamanista
lennolla AY 1846 klo 15.30, saapuminen Helsinkiin klo
19.45.

Hinta: 3650,-/hlö sekä 100-200 mk/hlö yhdistyksen stipendirahastoon. Hintaan sisältyvät lennot, majoitus kahden hengen huoneissa, puolihoito, sisäänpääsymaksut, kiertomatka ja lentokenttäkuljetukset

Ilmoittautumiset/tiedustelut:

*Aurinkomatkat, Aleksanterinkatu 38, 00100 Helsinki
Ansa Painilainen, puh. (90) 123 3214*

Vuosikokouskutsu

Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry:n sääntömääräinen vuosikokous pidetään la 10. 3. 1990 klo 12-14 Helsingin yliopiston Porthania-rakennuksen (Hallituskatu 11-13) luentosalissa III (ala-aulassa). Yhdistyksen sääntöjen mukaan tällöin

- (1) valitaan kokoukselle puheenjohtaja ja pöytäkirjan tarkastajat;*
- (2) todetaan kokouksen laillisuus;*
- (3) esitetään vuosikertomus, tilit ja tilintarkastajien lausunto;*
- (4) päätetään tili- ja vastuuvapaudesta johtokunnalle ja muille tilivelvollisille;*
- (5) vahvistetaan toimintasuunnitelma, jäsenmaksujen suuruus sekä tulo- ja menoarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi;*
- (6) valitaan johtokunnan puheenjohtaja, varsinaiset jäsenet sekä tilintarkastaja ja tämän varamies; ja*
- (7) käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat.*

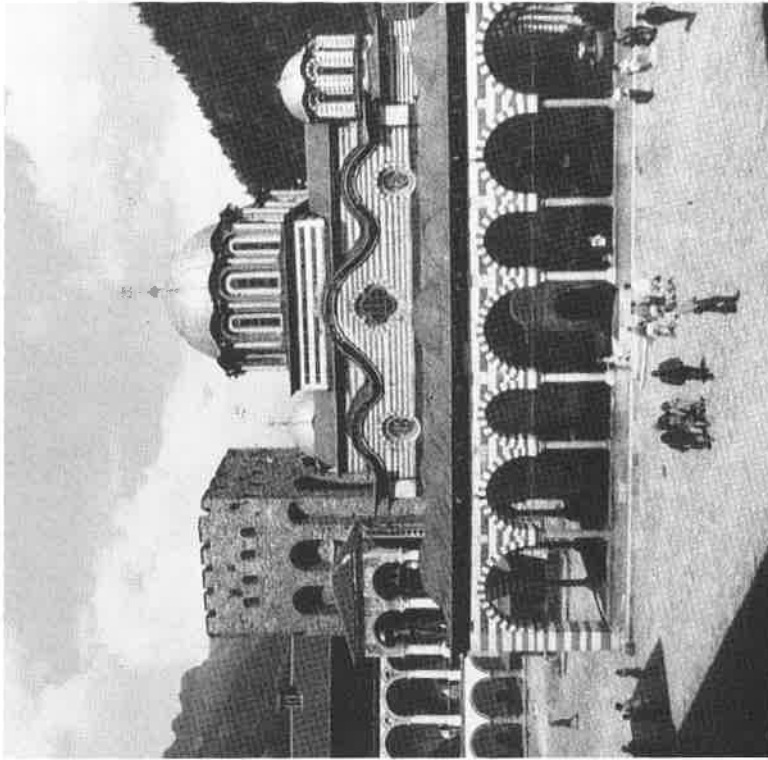
Erovuoroisia jäseniä ovat lääkäri Tuula Koski, ekonomi Eino Laakso, professori Anna-Liisa Sysiharju sekä assistentti Teuvo Laitila.

Kokouksen jälkeen prof. Henrik Zilliacus esitelmöi aiheesta Runeberg ja antiikki.

Kevään toinen esitelmätilaisuus on ma 7. 5. klo 18-20. Paikkana on Helsingin yliopiston päärakennus, luentosali 4 (uusi puoli, 3. krs., sisäänkäynti: Fabianinkatu 33). Tällöin prof. Maarit Kaimio kertoo antiikin teatterista.

Rilan luostari Bulgariassa lähellä
Sofiaa: yleisnäkymä.

Rilan luostarin pääkirkko "Sveta
Bogorodiza" (Pyhä Jumalanäiti).

Näkymä Rilan luostarin sisäpihalta.

Kansikuva: PARTHENON, ITÄLAIDAN FRIISI: POSEIDON, APOLLON JA ARTEMIS

Tarjous Ateenan-instituutin ystäville

Kustannusosakeyhtiö Otava tarjoaa yhdistyksen jäsenten ostettavaksi

Platonin kootut teokset 1-6

Koko sarjan kirjakauppahinta on tällä hetkellä 1.147,- ja Otavan tarjoushinta jäsenille 900,-

Sarjaa on myös mahdollista ostaa erillisinä teoksina hintaan 170,- osa

Thesleff, Platon

Ensimmäinen perusteellinen suomenkielinen suuren filosofin elämän ja tuotannon esittely. Normaalihinta nyt 241 markkaa, jäsentarjoushinta 210 mk

Jäsentarjousteokset voi tilata postiennakolla osoitteesta
Korkeavuorenkauden Kirja, Korkeavuorenkatu 2, 00140 Helsinki

